

HOTĂRÂREA CURȚII (marea cameră)

9 noiembrie 2010*

În cauzele conexe C-57/09 și C-101/09,

având ca obiect cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare formulate în temeiul articolelor 68 CE și 234 CE de Bundesverwaltungsgericht (Germania), prin deciziile din 14 octombrie și din 25 noiembrie 2008, primite de Curte la 10 februarie și, respectiv, la 13 martie 2009, în procedurile

Bundesrepublik Deutschland

împotriva

B (C-57/09),

D (C-101/09),

cu participarea:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht (C-57/09 și C-101/09),

* Limba de procedură: germana.

Bundesbeauftragter für Asylangelegenheiten beim Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (C-101/09),

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul V. Skouris, președinte, domnii A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts și J.-C. Bonichot, președinți de cameră, domnii A. Borg Barthet, M. Ilešič, U. Lohmus și L. Bay Larsen (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 9 martie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru B, de R. Meister, Rechtsanwalt;

— pentru D, de H. Jacobi și H. Odendahl, Rechtsanwälte;

— pentru guvernul german, de domnii M. Lumma, J. Möller și N. Graf Vitzthum, în calitate de agenți;

- pentru guvernul francez, de domnul G. de Bergues și de doamna B. Beaupère-Manokha, în calitate de agenți;

- pentru guvernul olandez, de doamna C. Wissels, în calitate de agent;

- pentru guvernul suedez, de doamna A. Falk și de domnul A. Engman, în calitate de agenți;

- pentru guvernul Regatului Unit, de domnul S. Ossowski, în calitate de agent, asistat de domnul T. Eicke, barrister;

- pentru Comisia Europeană, de doamnele M. Condou-Durande și S. Grünheid, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 1 iunie 2010,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Cererile de pronunțare a unor hotărâri preliminare privesc, în primul rând, interpretarea articolului 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia

de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate (JO L 304, p. 12, rectificarea în JO 2005, L 204, p. 24, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 52, denumită în continuare „directiva”) și, în al doilea rând, interpretarea articolului 3 din aceeași directivă.

- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între Bundesrepublik Deutschland, reprezentată de Bundesministerium des Inneren (Ministerul Federal de Interne), acesta fiind reprezentat, la rândul său, de Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Oficiul Federal al Migrației și Refugiaților, denumit în continuare „Bundesamt”), pe de o parte, și B (C-57/09) și D (C-101/09), resortisanți turci de origine kurdă, pe de altă parte, în legătură cu respingerea de către Bundesamt a cererii de azil și de acordare a statutului de refugiat formulate de B și, respectiv, revocarea de către autoritatea amintită a dreptului de azil și a statutului de refugiat care îi fuseseră acordate lui D.

Cadrul juridic

Dreptul internațional

Convenția privind statutul refugiaților

- 3 Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, p. 150, nr. 2545 (1954)], a intrat în vigoare la 22 aprilie 1954. Aceasta a fost completată prin Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967 și intrat în vigoare la 4 octombrie 1967 (denumită în continuare „Convenția de la Geneva”).

- 4 Articolul 1 din aceasta, după ce definește, printre altele, noțiunea „refugiat” în sensul convenției menționate în cadrul secțiunii A, prevede, în cadrul secțiunii F:

„Dispozițiile acestei convenții nu vor fi aplicabile persoanelor despre care ar exista motive serioase să se creadă:

[...]

- b) că au comis o crimă gravă de drept comun în afara țării de primire, înainte de a fi admise în aceasta ca refugiați;
- c) că s-au făcut vinovate de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Națiunilor Unite.”
- 5 Articolul 33 din Convenția de la Geneva, intitulat „Interdicția de expulzare și returnare”, prevede:

„1. Niciun stat contractant nu va expulza sau returna în niciun fel un refugiat peste frontierele teritoriilor unde viața sau libertatea sa ar fi amenințate pe motiv de rasă, religie, naționalitate, apartenență la un anumit grup social sau opinii politice.

2. Beneficiul prezentei dispoziții nu va putea totuși fi invocat de către un refugiat față de care ar exista motive serioase de a fi considerat ca un pericol pentru securitatea țării unde se găsește sau care, fiind condamnat definitiv pentru o crimă sau un delict deosebit de grav, constituie o amenințare pentru comunitatea țării respective.”

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

- 6 Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), prevede, la articolul 3:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

Rezoluții ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite

- 7 În urma atacurilor teroriste comise la 11 septembrie 2001 la New York, la Washington și în Pennsylvania, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a adoptat la 28 septembrie 2001, în temeiul capitolului VII din Carta Națiunilor Unite, Rezoluția 1373 (2001).
- 8 Preambulul acestei rezoluții reafirmă „necesitatea de a combate prin toate mijloacele, potrivit prevederilor Cartei Organizației Națiunilor Unite, amenințările la adresa păcii și a securității internaționale reprezentate de actele teroriste”.
- 9 Potrivit punctului 5 din rezoluția menționată, „actele, metodele și practicile teroriste se opun scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite și [...] finanțarea și planificarea actelor teroriste, precum și instigarea, cu bună știință, la acte teroriste se opun și ele scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite”.

- 10 La 12 noiembrie 2001, Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite a adoptat Rezoluția 1377 (2001), în care „[s]ubliniază că actele de terorism internațional sunt contrare scopurilor și principiilor enunțate în Carta Națiunilor Unite și că finanțarea, planificarea și pregătirea actelor de terorism internațional, precum și toate celelalte forme de sprijinire a acestora sunt de asemenea contrare scopurilor și principiilor enunțate în [cadrul acesteia]”.

Reglementarea Uniunii

Directiva

- 11 Potrivit considerentului (3) al directivei, Convenția de la Geneva constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților.
- 12 În considerentul (6) al directivei se afirmă că obiectivul principal al acesteia este, pe de o parte, să se asigure că toate statele membre pun în aplicare criteriile comune de identificare a persoanelor care au o nevoie reală de protecție internațională și, pe de altă parte, să asigure un nivel minim de beneficii respectivelor persoane în toate statele membre.

- 13 Considerentul (9) al directivei are următorul cuprins:

„Resortisanții țărilor terțe sau apatrizii a căror ședere este autorizată pe teritoriul statelor membre din alte motive decât nevoia de protecție internațională, cu titlu discreționar, din motive de compasiune sau umanitare, nu intră în domeniul de aplicare al prezentei directive.”

- 14 În considerentul (10) al directivei se precizează că aceasta respectă drepturile fundamentale, precum și principiile recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale. Directiva urmărește în special garantarea deplinei respectări a demnității umane și a dreptului de azil ale solicitanților de azil.

- 15 Considerentele (16) și (17) ale directivei au următorul cuprins:

„(16) Ar trebui stabilite standarde minime privind definirea și conținutul statutului de refugiat pentru a ajuta instanțele judecătorești naționale competente ale statelor membre să aplice Convenția de la Geneva.

(17) Este necesară adoptarea unor criterii comune privind recunoașterea statutului de refugiat al solicitanților de azil în sensul articolului 1 din Convenția de la Geneva.”

16 În considerentul (22) al directivei se afirmă:

„Acțiunile contrare obiectivelor și principiilor Organizației Națiunilor Unite sunt evocate de preambul și la articolele 1 și 2 din Carta Organizației Națiunilor Unite și menționate, printre altele, de rezoluțiile Organizației Națiunilor Unite privind «măsurile de combatere a terorismului internațional», care prevăd că «acțiunile, metodele și practicile teroriste sunt contrare obiectivelor și principiilor Organizației Națiunilor Unite» și că «finanțarea și planificarea cu bună știință a acțiunilor teroriste, precum și incitarea la astfel de acțiuni sunt în egală măsură contrare obiectivelor și principiilor Organizației Națiunilor Unite».”

17 Potrivit articolului 1 din aceasta, directiva are ca obiect stabilirea unor standarde minime referitoare, pe de o parte, la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a beneficia de protecție internațională și, pe de altă parte, la conținutul protecției acordate.

18 Potrivit articolului 2 din directivă, în sensul acesteia:

„(a) «protecție internațională» înseamnă statutul de refugiat și statutul conferit prin protecție subsidiară, definite la literele (d) și (f);

[...]

(c) «refugiat» înseamnă orice resortisant al unei țări terțe care, ca urmare a unei temeri bine fondate de a fi persecutat din cauza rasei sale, a religiei, naționalității, opiniilor politice sau apartenenței la un anumit grup social, se află în afara țării al cărei cetățean este și care nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să

solicite protecția respectivei țări sau orice apatrid care, aflându-se din motivele menționate anterior în afara țării în care avea reședința obișnuită, nu poate sau, din cauza acestei temeri, nu dorește să se întoarcă în respectiva țară și care nu intră în domeniul de aplicare al articolului 12;

- (d) «statut de refugiat» înseamnă recunoașterea de către un stat membru a calității de refugiat a oricărui resortisant al unei țări terțe sau a oricărui apatrid;

[...]

- (g) «cerere de protecție internațională» înseamnă cererea de protecție prezentată unui stat membru de către un resortisant al unei țări terțe sau un apatrid, care poate fi înțeleasă ca urmărind să obțină statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară, care nu solicită în mod explicit un alt tip de protecție în afara domeniului de aplicare al prezentei directive și care poate face obiectul unei cereri separate;

[...]”

19 Articolul 3 din directivă prevede:

„Statele membre pot adopta sau menține standarde mai favorabile pentru a decide care sunt persoanele care îndeplinesc condițiile de acordare a statutului de refugiat sau care sunt persoanele eligibile pentru protecție subsidiară, precum și pentru a stabili conținutul protecției internaționale, în măsura în care respectivele standarde sunt compatibile cu prezenta directivă.”

20 Articolul 12 din directivă, care este intitulat „Excluderea” și care figurează în capitolul III din aceasta, intitulat „Condiții pentru a fi considerat refugiat”, prevede, la alineatele (2) și (3):

„(2) Orice resortisant al unei țări terțe sau orice apatrid este exclus de la recunoașterea statutului de refugiat atunci când există motive întemeiate pentru a crede că:

[...]

(b) a comis o infracțiune gravă de drept comun în afara țării de refugiere înainte de a fi admis ca refugiat, și anume înainte de data obținerii permisului de ședere eliberat pe baza statutului de refugiat; acțiunile deosebit de crude, chiar dacă sunt comise într-un scop pretins politic, pot primi calificativul de infracțiuni grave de drept comun;

(c) s-a făcut vinovat de acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite prevăzute de preambul și la articolele 1 și 2 din Carta Organizației Națiunilor Unite.

(3) Alineatul (2) se aplică persoanelor care instigă sau participă în orice fel la infracțiunile sau actele prevăzute de respectivul alineat.”

- 21 Potrivit articolelor 13 și 18 din directivă, statele membre acordă statutul de refugiat sau statutul conferit prin protecție subsidiară resortisanților țărilor terțe care îndeplinesc condițiile prevăzute la capitolele II și III sau, respectiv, la capitolele II și V din directiva menționată.
- 22 Articolul 14 din directivă, care este intitulat „Revocarea, încetarea sau refuzul de reînnoire a statutului de refugiat” și care este cuprins în capitolul IV din aceasta, intitulat „Statutul de refugiat”, prevede:

„(1) În ceea ce privește cererile de protecție internațională depuse după intrarea în vigoare a prezentei directive, statele membre revocă statutul de refugiat acordat de o autoritate [competentă] unui resortisant al unei țări terțe sau unui apatrid, dispun încetarea sau refuză reînnoirea acestuia atunci când refugiatul a încetat să mai beneficieze de acest statut în temeiul articolului 11.

[...]

(3) Statele membre revocă statutul de refugiat al oricărui resortisant al unei țări terțe sau al oricărui apatrid, dispun încetarea sau refuză reînnoirea acestuia, în cazul în care, după ce i-au acordat statutul de refugiat, stabilesc că:

- (a) refugiatul este sau ar fi trebuit să fie exclus de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12;

[...]”

²³ Articolul 21 din directivă, care figurează în capitolul VII din aceasta, intitulat „Conținutul protecției internaționale”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Statele membre respectă principiul nereturnării în temeiul obligațiilor internaționale.

(2) Atunci când aceasta nu le este interzis în temeiul obligațiilor internaționale menționate la alineatul (1), statele membre pot returna un refugiat, indiferent dacă acesta este recunoscut oficial sau nu, în cazul în care:

(a) există motive serioase pentru a considera că acesta reprezintă o amenințare pentru siguranța statului membru în care se află;

(b) ca urmare a faptului că a fost condamnat printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru o infracțiune deosebit de gravă, reprezintă o amenințare pentru societatea respectivului stat membru.”

²⁴ În conformitate cu articolele 38 și 39 din aceasta, directiva a intrat în vigoare la 9 noiembrie 2004 și trebuia să fie transpusă până la 10 octombrie 2006.

Poziția comună 2001/931/PESC

- ²⁵ Pentru a pune în aplicare Rezoluția 1373 (2001), Consiliul Uniunii Europene a adoptat, la 27 decembrie 2001, Poziția comună 2001/931/PESC privind aplicarea de măsuri specifice pentru combaterea terorismului (JO L 344, p. 93, Ediție specială, 18/vol. 1, p. 179).
- ²⁶ Articolul 1 alineatul (1) din această poziție comună prevede că aceasta se aplică „persoanelor, grupurilor și entităților implicate în acte de terorism”, a căror listă este prevăzută în anexa la poziția comună menționată.
- ²⁷ Potrivit articolului 1 alineatele (2) și (3) din Poziția comună 2001/931, în sensul acesteia:

„(2) [...] prin «persoane, grupuri și entități implicate în acte de terorism» se înțelege:

- persoane care comit sau încearcă să comită acte de terorism, le facilitează sau participă la acestea;

- grupuri și entități care aparțin acestor persoane sau care sunt controlate direct sau indirect de acestea și persoane, grupuri și entități care acționează în numele sau în conformitate cu instrucțiunile acestor persoane, grupuri și entități, inclusiv fondurile provenind din bunuri care fie aparțin acestor persoane și persoanelor, grupurilor și entităților care le sunt asociate, fie sunt controlate direct sau indirect de acestea.

(3) [...] prin «act de terorism» se înțelege unul dintre următoarele acte săvârșite cu intenție care, prin natura sau împrejurările sale, poate să dăuneze grav unei țări sau organizații internaționale, corespunzând definiției infracțiunii în dreptul național, atunci când este comis cu scopul:

[...]

(iii) de a destabiliza în mod grav sau de a distruge structurile fundamentale politice, constituționale, economice sau sociale ale unei țări sau ale unei organizații internaționale:

[...]

(k) participarea la activitățile unui grup terorist, inclusiv prin furnizarea de informații sau de mijloace materiale, sau orice formă de finanțare a activităților acestuia, având cunoștință de faptul că această participare va contribui la activitățile criminale ale grupului.

[...]”

²⁸ Poziția comună 2001/931 cuprinde o anexă intitulată „Prima listă a persoanelor, grupurilor sau entităților prevăzute la articolul 1 [...]”. În această listă nu figurau inițial nici DHKP/C, nici PKK.

²⁹ Conținutul acestei liste a fost actualizat prin Poziția comună 2002/340/PESC a Consiliului din 2 mai 2002 (JO L 116, p. 75).

- 30 În versiunea astfel actualizată a anexei menționate figurează, la punctele 9 și 19 din secțiunea 2, intitulată „Grupuri și entități”, „Partidul Muncitoresc din Kurdistan (PKK)” și, respectiv, „Armata/Frontul/Partidul de Eliberare Revoluționară Populară (DHKP/C), [Devrimci Sol (Stânga Revoluționară), Dev Sol]”. În continuare, aceste organizații au fost menținute pe lista la care se referă articolul 1 alineatele (1) și (6) din Poziția comună 2001/931, în conformitate cu pozițiile comune adoptate ulterior de Consiliu și, cel mai recent, cu Decizia 2010/386/PESC a Consiliului din 12 iulie 2010 de actualizare a listei persoanelor, grupurilor și entităților cărora li se aplică articolele 2, 3 și 4 din Poziția comună 2001/931 (JO L 178, p. 28).

Decizia-cadru 2002/475/JAI

- 31 Articolul 1 din Decizia-cadru 2002/475/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind combaterea terorismului (JO L 164, p. 3, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 252) obligă statele membre să ia măsurile necesare pentru a fi considerate infracțiuni teroriste actele intenționate enumerate la acest articol care, prin natura sau prin contextul lor, pot aduce atingere gravă unei țări sau unei organizații internaționale, atunci când scopul săvârșirii acestora este unul dintre cele enumerate la același articol.
- 32 Articolul 2 din decizia-cadru menționată, intitulat „Infracțiuni referitoare la un grup terorist”, prevede la alineatul (2):

„Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a asigura pedepsirea următoarelor acte intenționate:

[...]

- (b) participarea la activitățile unui grup terorist, inclusiv prin furnizarea de informații sau de mijloace materiale sau prin orice formă de finanțare a activităților sale, având cunoștință că această participare va contribui la activitățile criminale ale grupului terorist.”

Reglementarea națională

³³ Articolul 16a din Legea fundamentală (Grundgesetz) prevede:

„Persoanele persecutate politic beneficiază de dreptul de azil.”

³⁴ Articolul 1 din Legea privind procedura de azil (Asylverfahrensgesetz, denumită în continuare „AsylVfG”), în forma publicată la 2 septembrie 2008 (BGBl. 2008 I, p. 1798), prevede că această lege se aplică străinilor care solicită protecție în calitate de persoane persecutate politic în sensul articolului 16a alineatul (1) din Legea fundamentală sau care solicită protecție împotriva persecuțiilor în conformitate cu Convenția de la Geneva.

³⁵ Articolul 2 din AsylVfG prevede că persoanele cărora li s-a acordat dreptul de azil beneficiază, pe teritoriul național, de statutul definit de Convenția de la Geneva.

³⁶ Statutul de refugiat a fost inițial reglementat prin articolul 51 din Legea privind intrarea și șederea străinilor pe teritoriul federal (Gesetz über die Einreise und den Aufenthalt von Ausländern im Bundesgebiet, denumită în continuare „Ausländergesetz”).

- 37 Legea din 9 ianuarie 2002 privind combaterea terorismului internațional (Gesetz zur Bekämpfung des internationalen Terrorismus, BGBl. 2002 I, p. 361, denumită în continuare „Terrorismusbekämpfungsgesetz”) a introdus pentru prima dată în cadrul articolului 51 alineatul (3) a doua teză din Ausländergesetz, începând cu data de 11 ianuarie 2002, cauze de excludere asemănătoare celor prevăzute la articolul 1 secțiunea F din Convenția de la Geneva.
- 38 Directiva a fost transpusă de Republica Federală Germania prin Legea din 19 august 2007 de transpunere a directivelor Uniunii Europene în materia dreptului de ședere și de azil (Gesetz zur Umsetzung aufenthalts- und asylrechtlicher Richtlinien der Europäischen Union, BGBl. 2007 I, p. 1970), intrată în vigoare la 28 august 2007.
- 39 În prezent, condițiile care trebuie îndeplinite pentru ca o persoană să fie considerată refugiat sunt stabilite la articolul 3 din AsylVfG. Potrivit alineatelor (1) și (2) ale acestuia:

„(1) Un străin este «refugiat» în sensul [Convenției de la Geneva] atunci când există amenințări la adresa sa în sensul articolului 60 alineatul (1) din Legea [privind șederea, angajarea și integrarea străinilor pe teritoriul federal (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet, denumită în continuare «Aufenthaltsgesetz»] în statul al cărui cetățean este [...]

(2) Un străin este exclus de la recunoașterea statutului de refugiat, în sensul alineatului (1), atunci când există motive întemeiate pentru a crede:

[...]

2. că a comis o infracțiune gravă de drept comun în afara teritoriului național înainte de a fi admis ca refugiat, în special un act de cruzime, chiar dacă aceasta a fost comisă într-un scop pretins politic, sau

3. că s-a făcut vinovat de acțiuni contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.

Dispozițiile primei teze se aplică de asemenea străinilor care au instigat sau care au participat în orice alt mod la săvârșirea acestor infracțiuni sau a acestor acte.”

- ⁴⁰ Cauzele de excludere care figurează la articolul 3 alineatul (2) din AsylVfG au înlocuit, începând cu 28 august 2007, articolul 60 alineatul (8) a doua teză din Aufenthaltsgesetz, care înlocuise, la rândul său, articolul 51 alineatul (3) a doua teză din Ausländergesetz.
- ⁴¹ Articolul 60 alineatul (1) din Aufenthaltsgesetz, în forma care a fost publicată la 25 februarie 2008 (BGBl. 2008 I, p. 162), prevede:

„În temeiul Convenției [de la Geneva], un străin nu poate fi returnat într-un stat în care viața sau libertatea acestuia sunt amenințate din cauza rasei sale, a religiei, a cetățeniei sau naționalității, a apartenenței la un anumit grup social sau a opiniilor politice. [...]”

- ⁴² Articolul 73 alineatul (1) prima teză din AsylVfG prevede că „dreptul de azil și statutul de refugiat sunt revocate fără întârziere în cazul în care condițiile necesare pentru acordarea acestora nu mai sunt îndeplinite”.

Acțiunile principale și întrebările preliminare

Cauza C-57/09

- 43 La sfârșitul anului 2002, B, născut în 1975, a intrat în Germania, unde a formulat o cerere de azil și a solicitat să beneficieze de protecție în calitate de refugiat și, în subsidiar, să facă obiectul unei interdicții de returnare către Turcia.
- 44 În susținerea cererii sale, B a declarat printre altele că, pe vremea când era încă elev în Turcia, a fost simpatizant al Dev Sol (care a devenit DHKP/C) și a sprijinit lupta armată purtată de formațiunile de gherilă în munți între sfârșitul anului 1993 și începutul anului 1995.
- 45 După arestarea sa în cursul lunii februarie 1995, B ar fi fost supus unor grave violențe fizice și ar fi fost forțat să facă o declarație sub tortură.
- 46 În luna decembrie 1995, B ar fi fost condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață.
- 47 În anul 2001, în timp ce se afla în detenție, ar fi fost din nou condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață după ce și-a asumat răspunderea pentru uciderea unui codeținut bănuț a fi informator.

- 48 În decembrie 2002, ar fi profitat de o liberare condiționată de șase luni acordată ca urmare a stării sale de sănătate pentru a părăsi Turcia și a călători în Germania.
- 49 Prin decizia din 14 septembrie 2004, Bundesamt a respins ca neîntemeiată cererea de azil formulată de B și a constatat că nu erau îndeplinite condițiile prevăzute la articolul 51 alineatul (1) din Ausländergesetz. Această autoritate a considerat că, întrucât a comis infracțiuni grave de drept comun, B se încadra în domeniul de aplicare al celui de al doilea caz de excludere prevăzut la articolul 51 alineatul (3) a doua teză din Ausländergesetz [menționat ulterior la articolul 60 alineatul (8) a doua teză din Aufenthaltsgesetz și, apoi, la articolul 3 alineatul (2) punctul 2 din AsylVfG].
- 50 În cadrul aceleiași decizii, Bundesamt a constatat în plus că nu exista în dreptul național aplicabil niciun obstacol în ceea ce privește returnarea lui B în Turcia și a decis că acesta poate fi returnat către această țară.
- 51 Prin hotărârea din 13 iunie 2006, Verwaltungsgericht Gelsenkirchen (Tribunalul Administrativ din Gelsenkirchen) a anulat decizia adoptată de Bundesamt și a dispus ca această autoritate să îi acorde lui B dreptul de azil și să constate că returnarea acestuia în Turcia este interzisă.
- 52 Prin hotărârea din 27 martie 2007, Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Administrativ Superior al Landului Renania de Nord-Westfalia) a respins apelul formulat de Bundesamt împotriva acestei hotărâri, considerând că trebuia să i se acorde lui B dreptul de azil în conformitate cu articolul 16a din Grundgesetz, precum și să i se recunoască statutul de refugiat.

- 53 Această instanță a considerat în special că respectiva cauză de excludere, invocată de Bundesamt, trebuie interpretată în sensul că scopul acesteia nu este doar sancționarea unei infracțiuni grave de drept comun comise în trecut, ci și prevenirea pericolului pe care l-ar putea reprezenta solicitantul pentru statul membru de primire și că aplicarea acesteia necesită o evaluare de ansamblu a cauzei, în lumina principiului proporționalității.
- 54 Bundesamt a formulat recurs împotriva acestei hotărâri în fața Bundesverwaltungsgericht (Curtea Federală Administrativă), invocând aplicarea celui de al doilea și a celui de al treilea caz de excludere prevăzute la articolul 60 alineatul (8) a doua teză din Aufenthaltsgesetz [și, ulterior, la articolul 3 alineatul (2) punctele 2 și 3 din AsylVfG] și susținând, contrar poziției adoptate de instanța de apel, că aceste două cazuri de excludere nu implică nici existența unui pericol pentru securitatea Republicii Federale Germania, nici o examinare a situației din speță în raport cu principiului proporționalității.
- 55 În plus, potrivit Bundesamt, cauzele de excludere prevăzute la articolul 12 alineatul (2) din directivă s-ar număra printre principiile de la care, în conformitate cu articolul 3 din directivă, statele membre nu pot deroga.

Cauza C-101/09

- 56 Începând cu luna mai 2001, D, născut în 1968, locuiește în Germania, unde a formulat o cerere de azil la 11 mai 2001.

- 57 În susținerea cererii sale, acesta a declarat printre altele că, în anul 1990, s-a retras în munți pentru a se alătura PKK. Ar fi fost combatant în cadrul trupelor de gherilă și membru cu rang înalt în PKK. La sfârșitul anului 1998, PKK l-ar fi trimis în nordul Irakului.
- 58 Ca urmare a unor divergențe de ordin politic avute cu conducerea PKK, D ar fi părăsit această organizație în luna mai 2000 și, de atunci, ar fi amenințat. Acesta susține că a mai rămas încă aproximativ un an în nordul Irakului, fără a fi însă în siguranță.
- 59 În luna mai 2001, Bundesamt i-a acordat dreptul de azil și i-a recunoscut statutul de refugiat potrivit dreptului național în vigoare la acel moment.
- 60 În urma intrării în vigoare a Terrorismusbekämpfungsgesetz, Bundesamt a inițiat o procedură de revocare și, prin decizia din 6 mai 2004, a revocat, în temeiul articolului 73 alineatul (1) din AsylVfG, decizia de acordare a dreptului de azil și a statutului de refugiat de care beneficiase D. Această autoritate a considerat că existau motive serioase pentru a se considera că D comisese o infracțiune gravă de drept comun în afara Germaniei înainte de a primi statutul de refugiat în această țară și că se făcuse vinovat de acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.
- 61 Prin hotărârea din 29 noiembrie 2005, Verwaltungsgericht Gelsenkirchen a anulat această decizie de revocare.
- 62 Apelul formulat de Bundesamt a fost respins de Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen prin hotărârea din 27 martie 2007. Printr-un raționament similar cu cel pe care s-a bazat hotărârea pronunțată în aceeași zi în cauza referitoare la B, instanța menționată a considerat că și în cazul lui D erau inaplicabile cauzele de excludere prevăzute de reglementarea națională.

- 63 Bundesamt a formulat recurs împotriva acestei hotărâri, invocând, în esență, argumente similare celor prezentate în susținerea recursului formulat în cauza referitoare la B.

Întrebările preliminare și procedura în fața Curții

- 64 Instanța de trimitere arată că, potrivit constatărilor instanței de apel, pe care este obligată să le respecte, intimații din acțiunea principală nu ar fi, în cazul returnării în țara lor de origine, suficient de protejați față de riscul unor noi persecuții. Instanța deduce din aceasta că sunt îndeplinite, în cele două cauze, condițiile pozitive pentru ca o persoană să fie considerată refugiat. Cu toate acestea, persoanelor în cauză nu li se poate recunoaște calitatea de refugiat în cazul în care se aplică una dintre clauzele de excludere prevăzute la articolul 12 alineatul (2) din directivă.
- 65 Instanța menționată precizează că, în cazul aplicării uneia dintre aceste clauze de excludere, intimații din acțiunea principală ar putea să obțină dreptul de azil în temeiul articolului 16a din Grundgesetz, care nu exclude nicio categorie de persoane de la posibilitatea de a beneficia de acest drept.
- 66 În sfârșit, instanța de trimitere subliniază că nici o excludere întemeiată pe articolul 12 din directivă, nici constatarea existenței unei eventuale incompatibilități între articolul 16a din Grundgesetz și directivă nu ar duce în mod obligatoriu la pierderea de către intimații din acțiunea principală a dreptului de ședere în Germania.
- 67 Acesta este contextul în care Bundesverwaltungsgericht a hotărât să suspende judecarea cauzelor și să adreseze Curții, în cadrul fiecăreia dintre acțiunile principale,

următoarele cinci întrebări preliminare, prima și a cincea dintre acestea având o formulare puțin diferită ca urmare a circumstanțelor specifice fiecăreia dintre aceste cauze:

„1) Ne găsim în prezența unei infracțiuni grave de drept comun sau a unor acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite, în sensul articolului 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din [directivă], atunci când[:]

[–] solicitantul a făcut parte dintr-o organizație înscrisă pe lista persoanelor, a grupurilor și a entităților care constituie anexa la Poziția comună [2001/931] și care aplică metode teroriste, în condițiile în care solicitantul a susținut în mod activ lupta armată a acestei organizații [(cauza C-57/09)]?

[–] resortisantul străin a fost implicat timp de mulți ani în calitate de combatant și de membru, precum și, temporar, în calitate de membru al structurilor de conducere, într-o organizație (PKK) care, în lupta armată împotriva statului (Turcia), a folosit în mod repetat metode teroriste și care este înscrisă pe lista persoanelor, a grupurilor și a entităților care constituie anexa la Poziția comună [2001/931], resortisantul străin susținând astfel în mod activ lupta armată a acestei organizații dintr-o poziție proeminentă [(cauza C-101/09)]?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat conform articolului 12 alineatul (2) literele (b) [sau] (c) din [directivă] presupune ca [persoana în cauză] să continue să reprezinte un pericol?

3) În cazul unui răspuns negativ la a doua întrebare, excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat conform articolului 12 alineatul (2) literele (b) [sau] (c) din [directivă] presupune o examinare a proporționalității în raport cu cazul în speță?

- 4) În cazul unui răspuns afirmativ la a treia întrebare:
- a) în cadrul examinării proporționalității, trebuie să se țină seama de faptul că [persoana în cauză] beneficiază de protecție împotriva returnării în temeiul articolului 3 din [CEDO] sau al dispozițiilor naționale?
 - b) excluderea este disproporționată numai în cazuri excepționale prezentând caracteristici speciale?
- 5) Este compatibil cu directiva [...] în sensul articolului 3 din aceasta faptul că[:]

[–] solicitantul beneficiază de dreptul de azil în temeiul dreptului constituțional național, în pofida existenței unei clauze de excludere în temeiul articolului 12 alineatul (2) din directivă [(cauza C-57/09)]?

[–] resortisantul străin continuă să beneficieze de dreptul de azil în temeiul dreptului constituțional național, în pofida existenței unei cauze de excludere în temeiul articolului 12 alineatul (2) din directivă și a revocării statutului de refugiat în temeiul articolului 14 alineatul (3) [litera (a)] din directivă [(cauza C-101/09)]?”

⁶⁸ Prin Ordonanța președintelui Curții din 4 mai 2009, cauzele C-57/09 și C-101/09 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la competența Curții

- 69 În acțiunile principale, Bundesamt a adoptat deciziile în litigiu pe baza legislației aplicabile înaintea intrării în vigoare a directivei, și anume înainte de 9 noiembrie 2004.
- 70 Prin urmare, deciziile menționate, care au dus la formularea prezentelor cereri de pronunțare a unor hotărâri preliminare, nu se încadrează în domeniul de aplicare *ratione temporis* al directivei.
- 71 Totuși, trebuie amintit că, dacă întrebările adresate de instanțele naționale au ca obiect interpretarea unei prevederi de drept comunitar, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe. În special, nu rezultă nici din textul articolelor 68 CE și 234 CE, nici din obiectul procedurii instituite prin această din urmă dispoziție că autorii Tratatului CE ar fi intenționat să excludă din competența Curții trimiterile preliminare privind o directivă în cazul particular în care dreptul național al unui stat membru face trimitere la conținutul dispozițiilor unei convenții internaționale care sunt reluate în această directivă pentru a determina normele aplicabile unei situații pur interne a acestui stat membru. Într-un astfel de caz, există un interes cert al Uniunii ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile acestei convenții internaționale reluate în dreptul național și în dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă, oricare ar fi condițiile în care acestea urmează să fie aplicate (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 2 martie 2010, Salahadin Abdulla și alții, C-175/08, C-176/08, C-178/08 și C-179/08, Rep., p. I-1493, punctul 48).
- 72 În prezentele acțiuni principale, instanța de trimitere subliniază că Terrorismusbekämpfungsgesetz a instituit în dreptul național anumite cauze de excludere de la recunoașterea statutului de refugiat care corespund, în esență, celor cuprinse în articolul 1 secțiunea F din Convenția de la Geneva. Întrucât cauzele de excludere care figurează la articolul 12 alineatul (2) din directivă corespund de asemenea, în esență, celor care figurează la articolul 1 secțiunea F menționat, Bundesamt a examinat și

a aplicat, în cadrul celor două decizii care formează obiectul acțiunilor principale, adoptate anterior intrării în vigoare a directivei, clauze de excludere care corespund, în esență, celor introduse, ulterior, în directivă.

73 În plus, în ceea ce privește decizia Bundesamt de a revoca decizia prin care îi fusese acordat lui D statutul de refugiat, este necesar să se sublinieze că articolul 14 alineatul (3) litera (a) din directivă obligă autoritățile competente ale unui stat membru să revoce statutul de refugiat al oricărei persoane interesate în cazul în care, după ce i-au acordat acest statut, stabilesc că aceasta „este sau ar fi trebuit să fie exclus[ă]” de la recunoașterea respectivului statut în temeiul articolului 12 din directivă.

74 Or, spre deosebire de cauza de revocare prevăzută la articolul 14 alineatul (1) din directivă, cea care figurează la alineatul (3) litera (a) al articolului menționat nu prevede un regim tranzitoriu și nu poate fi limitată la cererile introduse sau la deciziile adoptate după intrarea în vigoare a directivei. Aceasta nu are nici caracterul facultativ al cauzelor de revocare enunțate la alineatul (4) al aceluiași articol.

75 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la întrebările adresate.

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

- ⁷⁶ Directiva a fost adoptată, printre altele, în temeiul articolului 63 primul paragraf punctul 1 litera (c) CE, potrivit căruia Consiliul trebuia să adopte măsuri privind dreptul de azil, conforme cu Convenția de la Geneva, precum și cu alte tratate incidente, în domeniul normelor minime privind condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe pentru a putea solicita statutul de refugiat.
- ⁷⁷ Din considerentele (3), (16) și (17) ale directivei rezultă că Convenția de la Geneva constituie elementul-cheie al sistemului juridic internațional de protecție a refugiaților și că dispozițiile directivei privind condițiile de acordare a statutului de refugiat, precum și conținutul acestuia din urmă au fost adoptate pentru a ajuta autoritățile competente ale statelor membre să aplice această convenție întemeindu-se pe noțiuni și pe criterii comune (Hotărârea Salahadin Abdulla și alții, citată anterior, punctul 52, și Hotărârea din 17 iunie 2010, C-31/09, Bolbol, Rep., p. I-5539, punctul 37).
- ⁷⁸ În consecință, dispozițiile directivei trebuie interpretate în lumina structurii generale și a scopului acesteia, cu respectarea Convenției de la Geneva și a celorlalte tratate incidente menționate la articolul 63 primul paragraf punctul 1 CE, devenit articolul 78 alineatul (1) TFUE. Astfel cum decurge din considerentul (10) al directivei, această interpretare trebuie de asemenea efectuată cu respectarea drepturilor fundamentale și a principiilor recunoscute în special de Carta drepturilor fundamentale

(Hotărârile citate anterior Salahadin Abdulla și alții, punctele 53 și 54, precum și Bolbol, punctul 38).

Cu privire la prima întrebare

- 79 Prin intermediul primei întrebări formulate în fiecare dintre cauze, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă ne aflăm în prezența unei „infracțiuni grave de drept comun” sau a unor „acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite” în sensul articolului 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă în cazul în care persoana în cauză a făcut parte dintr-o organizație înscrisă pe lista care constituie anexa la Poziția comună 2001/931 ca urmare a implicării acesteia în acte de terorism și în cazul în care această persoană a susținut în mod activ lupta armată a acestei organizații, ocupând, eventual, o poziție proeminentă în cadrul acesteia.
- 80 Pentru a răspunde la această întrebare, prin care se solicită să se stabilească în ce măsură apartenența unei persoane la o organizație care este înscrisă pe lista menționată se poate încadra în domeniul de aplicare al articolului 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă, este important să se verifice în prealabil dacă actele comise de o astfel de organizație se pot încadra, astfel cum presupune instanța de trimitere, în categoria infracțiunilor grave și a actelor avute în vedere la literele (b) și, respectiv, (c) menționate.
- 81 În primul rând, se impune constatarea că actele de natură teroristă, care se caracterizează prin violența lor asupra populației civile, chiar dacă sunt comise într-un scop pretins politic, trebuie să fie considerate infracțiuni grave de drept comun în sensul literei (b) menționate.

- 82 În al doilea rând, în ceea ce privește actele contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite menționate la articolul 12 alineatul (2) litera (c) din directivă, considerentul (22) al acesteia indică faptul că acestea sunt evocate în preambulul Cartei Organizației Națiunilor Unite și la articolele 1 și 2 din aceasta și sunt menționate, printre altele, de rezoluțiile Organizației Națiunilor Unite privind „măsurile de combatere a terorismului internațional”.
- 83 Printre aceste acte figurează Rezoluțiile 1373 (2001) și 1377 (2001) ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, din care reiese că acesta pornește de la principiul că actele de terorism internațional sunt, la modul general și independent de participarea unui stat, contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.
- 84 Rezultă că, astfel cum au susținut în observațiile scrise prezentate Curții toate guvernele care au formulat astfel de observații și Comisia Europeană, autoritățile competente ale statelor membre pot aplica articolul 12 alineatul (2) litera (c) din directivă și în ceea ce privește o persoană care, în cadrul apartenenței sale la o organizație înscrisă pe lista care constituie anexa la Poziția comună 2001/931, a fost implicată în comiterea unor acte de terorism având o dimensiune internațională.
- 85 În continuare, se pune problema de a stabili în ce măsură apartenența la o astfel de organizație are drept consecință faptul că persoana în cauză se încadrează în domeniul de aplicare al articolului 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă în cazul în care aceasta a susținut în mod activ lupta armată a respectivei organizații, ocupând, eventual, o poziție proeminentă în cadrul acesteia.
- 86 În această privință, este important de subliniat că articolul 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă, la fel, de altfel, ca articolul 1 secțiunea F literele b) și c) din Convenția de la Geneva, nu permite excluderea unei persoane de la recunoașterea statutului de refugiat decât atunci când există „motive întemeiate” pentru a crede că

„[aceasta] a comis” o infracțiune gravă de drept comun în afara țării de primire înainte de a fi admisă ca refugiat sau că „[aceasta] s-a făcut vinovat[ă]” de acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.

- 87 Din modul de redactare a dispozițiilor menționate ale directivei reiese că autoritatea competentă a statului membru în cauză nu le poate aplica decât după ce a efectuat, în fiecare caz în parte, o evaluare a faptelor specifice de care are cunoștință pentru a stabili dacă există motive întemeiate pentru a considera că actele comise de persoana în cauză, care îndeplinește, pe de altă parte, criteriile pentru obținerea statutului de refugiat, se încadrează în unul dintre aceste două cazuri de excludere.
- 88 În consecință, în primul rând, chiar dacă actele comise de o organizație înscrisă pe lista care constituie anexa la Poziția comună 2001/931 ca urmare a implicării acesteia în acte de terorism pot fi încadrate în sfera fiecăreia dintre cauzele de excludere menționate la literele (b) și (c) ale articolului 12 alineatul (2) din directivă, simplul fapt că persoana în cauză a făcut parte dintr-o astfel de organizație nu poate avea în mod automat drept consecință faptul că aceasta trebuie să fie exclusă de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul dispozițiilor respective.
- 89 Astfel, nu există o relație directă între Poziția comună 2001/931 și directivă în ceea ce privește obiectivele urmărite și nu este justificat ca autoritatea competentă, atunci când ia în considerare posibilitatea excluderii unei persoane de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (2) din directivă, să se bazeze numai pe faptul că aceasta a făcut parte dintr-o organizație care figurează pe o listă adoptată în afara cadrului instituit de directivă cu respectarea Convenției de la Geneva.
- 90 Cu toate acestea, înscrierea unei organizații pe o listă precum cea care constituie anexa la Poziția comună 2001/931 permite stabilirea caracterului terorist al grupului din care a făcut parte persoana în cauză, ceea ce constituie un element pe care autoritatea competentă trebuie să îl ia în considerare atunci când verifică, într-o primă etapă,

dacă acest grup a comis acte care se încadrează în domeniul de aplicare al articolului 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă.

- 91 În această privință, este important de menționat că condițiile în care au fost înscrise pe lista menționată cele două organizații din care au făcut parte intimații din acțiunea principală nu pot fi comparate cu evaluarea individuală a faptelor specifice care trebuie realizată înainte adoptării oricărei decizii de a exclude o persoană de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă.
- 92 În al doilea rând și contrar celor susținute de Comisie, nici participarea la activitățile unui grup terorist în sensul articolului 2 alineatul (2) litera (b) din Decizia-cadru 2002/475 nu se poate încadra în mod obligatoriu și automat în sfera cauzelor de excludere prevăzute la articolul 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă.
- 93 Astfel, nu numai că această decizie-cadru, la fel ca Poziția comună 2001/931, a fost adoptată într-un context diferit de cel al directivei, care este în principal umanitar, dar nici actul intenționat de participare la activitățile unui grup terorist, care este definit la articolul 2 alineatul (2) litera (b) din decizia-cadru menționată și pe care statele membre au trebuit să îl incrimineze în dreptul lor național, nu este de natură să declanșeze aplicarea automată a clauzelor de excludere care figurează la articolul 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă, care presupun o examinare completă a tuturor împrejurărilor specifice fiecărui caz individual.
- 94 Din toate aceste considerații reiese că excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat a unei persoane care a făcut parte dintr-o organizație care folosea metode teroriste este condiționată de o examinare individuală a faptelor specifice care permit să se aprecieze dacă există motive întemeiate să se considere că, în cadrul activităților sale în această organizație, persoana în cauză a comis o infracțiune gravă de drept comun sau s-a făcut vinovată de acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite, a instigat la comiterea unei astfel de infracțiuni sau a unor astfel de

acte ori a participat la comiterea acestora în orice alt mod, în sensul articolului 12 alineatul (3) din directivă.

- 95 Pentru a se putea reține existența cauzelor de excludere care figurează la literele (b) și (c) ale articolului 12 alineatul (2) din directivă, este important ca persoanei în cauză să i se poată atribui o parte din răspunderea pentru actele comise de organizația respectivă în perioada în care făcea parte din aceasta, ținând seama de nivelul probatoriu impus de alineatul (2) menționat.
- 96 Această răspundere individuală trebuie să fie apreciată atât în raport cu criteriile obiective, cât și în raport cu criteriile subiective.
- 97 În acest sens, autoritatea competentă trebuie să examineze în special rolul pe care persoana respectivă l-a avut efectiv în comiterea actelor în cauză, poziția sa în cadrul organizației, măsura în care avea sau ar fi trebuit să aibă cunoștința de activitățile acesteia, eventualele presiuni cărora le-ar fi fost supusă sau alți factori care ar fi putut influența comportamentul acesteia.
- 98 O autoritate care constată, în urma acestei examinări, că persoana în cauză a ocupat, precum D, o poziție proeminentă în cadrul unei organizații care folosea metode teroriste poate prezuma că această persoană are o răspundere individuală în ceea ce privește actele comise de această organizație în perioada pertinentă, însă mai este totuși necesar să se examineze toate împrejurările pertinente înainte de a putea fi adoptată decizia de a exclude respectiva persoană de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă.

- 99 Având în vedere toate considerațiile prezentate mai sus, urmează să se răspundă la prima întrebare adresată în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze că articolul 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă trebuie interpretat în sensul că:
- faptul că o persoană a făcut parte dintr-o organizație înscrisă pe lista care constituie anexa la Poziția comună 2001/931 ca urmare a implicării acesteia în acte de terorism și că a susținut în mod activ lupta armată a acestei organizații nu constituie în mod automat un motiv întemeiat pentru a considera că această persoană a comis „o infracțiune gravă de drept comun” sau „acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite”;
 - constatarea, într-un astfel de context, a existenței unor motive întemeiate pentru a considera că o persoană a comis o astfel de infracțiune sau s-a făcut vinovată de astfel de acte este condiționată de efectuarea unei aprecieri de la caz la caz a faptelor specifice pentru a se stabili dacă actele comise de organizația în cauză îndeplinesc condițiile instituite prin dispozițiile menționate și dacă persoanei în cauză i se poate atribui o răspundere individuală în ceea ce privește săvârșirea acestor acte, ținând seama de nivelul probatoriu impus de articolul 12 alineatul (2) menționat.

Cu privire la a doua întrebare

- 100 Prin intermediul celei de a doua întrebări formulate în cadrul fiecăreia dintre cauze, instanța de trimitere urmărește să afle dacă excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă presupune ca persoana în cauză să continue să reprezinte un pericol pentru statul membru de primire.
- 101 Este necesar să se sublinieze încă de la început că, în sistemul directivei, pericolul actual pe care îl reprezintă eventual un refugiat pentru statul membru în cauză nu

este luat în considerare în cadrul articolului 12 alineatul (2) din directivă, ci, pe de o parte, în cadrul articolului 14 alineatul (4) litera (a) din aceasta, potrivit căruia acest stat membru poate revoca statutul acordat unui refugiat, printre altele, în cazul în care există motive rezonabile pentru a-l considera un pericol pentru siguranța statului, și, pe de altă parte, în cadrul articolului 21 alineatul (2) din directivă, care prevede că statul membru de primire poate, astfel cum permite și articolul 33 alineatul 2 din Convenția de la Geneva, să returneze un refugiat în cazul în care există motive serioase pentru a considera că acesta reprezintă o amenințare pentru siguranța sau pentru societatea respectivului stat membru.

- 102 Potrivit articolului 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din directivă, care are un conținut asemănător articolului 1 secțiunea F literele b) și c) din Convenția de la Geneva, un resortisant al unei țări terțe este exclus de la recunoașterea statutului de refugiat atunci când există motive întemeiate pentru a crede că „a comis” o infracțiune gravă de drept comun în afara țării de refugiere „înainte de a fi admis ca refugiat” sau că „s-a făcut vinovat” de acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.
- 103 În conformitate cu modul de redactare a dispozițiilor în care sunt prevăzute, aceste două cauze de excludere urmăresc să sancționeze acte comise în trecut, astfel cum au susținut toate guvernele care au prezentat observații și Comisia.
- 104 În această privință, trebuie să se sublinieze că respectivele cauze de excludere examinate în speță au fost instituite în scopul de a exclude de la recunoașterea statutului de refugiat persoanele care nu sunt considerate demne de protecția conferită de acesta și de a evita ca acordarea acestui statut să permită autorilor anumitor infracțiuni grave să scape de răspunderea penală. Prin urmare, nu ar fi conform acestor două obiective ca excluderea de la recunoașterea statutului menționat să fie condiționată de existența unui pericol actual pentru statul membru de primire.
- 105 În aceste condiții, trebuie să se răspundă la cea de a doua întrebare adresată că excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă nu presupune ca persoana în cauză să reprezinte un pericol actual pentru statul membru de primire.

Cu privire la a treia întrebare

- 106 Prin intermediul celei de a treia întrebări formulate în cadrul fiecăreia dintre cauze, instanța de trimitere urmărește să afle dacă excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat conform articolului 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă presupune o examinare a proporționalității în raport cu cazul în speță.
- 107 În această privință, trebuie amintit că din modul de redactare a articolului 12 alineatul (2) menționat reiese că, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile stabilite de acesta, persoana în cauză „este exclus[ă]” de la recunoașterea statutului de refugiat și că, în sistemul directivei, articolul 2 litera (c) din aceasta condiționează în mod expres calitatea de „refugiat” de faptul ca persoana în cauză să nu intre în domeniul de aplicare al articolului 12 din directivă.
- 108 Astfel cum a fost evidențiat în cadrul răspunsului la prima întrebare, excluderea recunoașterii statutului de refugiat ca urmare a uneia dintre cauzele enunțate la articolul 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) este legată de gravitatea actelor comise, care trebuie să aibă un asemenea nivel încât persoana în cauză să nu poată pretinde în mod legitim să obțină protecția conferită de statutul de refugiat în sensul articolului 2 litera (d) din directivă.
- 109 Întrucât autoritatea competentă a luat deja în considerare, în cadrul aprecierii pe care a efectuat-o cu privire la gravitatea actelor comise și la răspunderea individuală a persoanei în cauză, toate circumstanțele ce caracterizează aceste acte și situația respectivei persoane, aceasta nu poate fi obligată, în cazul în care ajunge la concluzia că articolul 12 alineatul (2) este aplicabil, să efectueze o examinare a proporționalității

care să implice din nou o apreciere a nivelului gravității actelor comise, astfel cum au arătat guvernele german, francez și olandez, precum și guvernul Regatului Unit.

- 110 Este important de subliniat că excluderea unei persoane de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (2) din directivă nu implică o luare de poziție cu privire la problema distinctă referitoare la posibilitatea returnării acestei persoane în țara sa de origine.
- 111 Trebuie, așadar, să se răspundă la a treia întrebare adresată că excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din directivă nu presupune o examinare a proporționalității în raport cu cazul în speță.

Cu privire la a patra întrebare

- 112 Ținând seama de răspunsul dat la a treia întrebare, nu este necesar să se răspundă la a patra întrebare adresată de instanța de trimitere în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze.

Cu privire la a cincea întrebare

- 113 Prin intermediul celei de a cincea întrebări adresate în cadrul fiecăreia dintre cele două cauze, instanța de trimitere urmărește să afle, în esență, dacă este compatibil cu directiva, în sensul articolului 3 din aceasta, ca un stat membru să recunoască un

drept de azil în temeiul dreptului său constituțional unei persoane care este exclusă de la recunoașterea statutului de refugiat potrivit articolului 12 alineatul (2) din directivă.

- 114 În această privință, este important de amintit că articolul 3 menționat permite statelor membre să adopte sau să mențină standarde mai favorabile pentru a decide, printre altele, care sunt persoanele care îndeplinesc condițiile de acordare a statutului de refugiat, în măsura în care însă respectivele standarde sunt compatibile cu directiva.
- 115 Or, având în vedere finalitatea cauzelor de excludere cuprinse în directivă, care este de a menține credibilitatea sistemului de protecție prevăzut de aceasta, cu respectarea Convenției de la Geneva, rezerva care figurează la articolul 3 din directivă se opune posibilității ca un stat membru să adopte sau să mențină în vigoare dispoziții prin care se acordă statutul de refugiat prevăzut de aceasta unei persoane care este exclusă de la recunoașterea acestui statut în temeiul articolului 12 alineatul (2).
- 116 Cu toate acestea, este important de menționat că din articolul 2 litera (g) teza finală din directivă reiese că aceasta nu se opune posibilității ca o persoană să solicite să fie protejată în cadrul unui „alt tip de protecție” care nu se încadrează în domeniul său de aplicare.
- 117 Directiva, asemănător Convenției de la Geneva, pornește de la principiul că statele membre de primire pot acorda, în conformitate cu dreptul lor intern, o protecție națională care să includă drepturi prin care să fie permisă șederea pe teritoriul statului membru în cauză a persoanelor excluse de la recunoașterea statutului de refugiat în temeiul articolului 12 alineatul (2) din directivă.
- 118 Acordarea de către un stat membru a unui astfel de statut de protecție națională, din alte motive decât nevoia de protecție internațională în sensul articolului 2 litera (a) din directivă, cu alte cuvinte cu titlu discreționar și din motive de compasiune sau umanitare, nu intră, astfel cum se precizează în considerentul (9) al directivei, în domeniul de aplicare al acesteia.
- 119 Acest alt tip de protecție pe care statele membre au posibilitatea să o acorde nu trebuie însă să poată fi confundat cu statutul de refugiat în sensul directivei, astfel cum în mod corect a subliniat în special Comisia.

- 120 Prin urmare, în măsura în care normele naționale care acordă un drept de azil unor persoane excluse de la recunoașterea statutului de refugiat în sensul directivei permit să se distingă în mod clar protecția națională de cea acordată în temeiul directivei, acestea nu încalcă sistemul instituit prin aceasta.
- 121 Având în vedere aceste considerații, urmează să se răspundă la a cincea întrebare adresată că articolul 3 din directivă trebuie interpretat în sensul că statele membre pot să recunoască un drept de azil în temeiul dreptului lor național unei persoane care este exclusă de la recunoașterea statutului de refugiat potrivit articolului 12 alineatul (2) din această directivă, cu condiția ca acest alt tip de protecție să nu prezinte un risc de confuzie cu statutul de refugiat în sensul acesteia din urmă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 122 Întrucât, în privința părților din acțiunile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

- 1) **Articolul 12 alineatul (2) literele (b) și (c) din Directiva 2004/83/CE a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind standardele minime referitoare la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească resortisanții țărilor terțe sau apatrizii pentru a putea beneficia de statutul de refugiat sau persoanele care, din alte motive, au nevoie de protecție internațională și referitoare la conținutul protecției acordate trebuie interpretat în sensul că:**

- **faptul că o persoană a făcut parte dintr-o organizație înscrisă pe lista care constituie anexa la Poziția comună 2001/931/PESC a Consiliului din 27 decembrie 2001 privind aplicarea de măsuri specifice pentru combaterea terorismului ca urmare a implicării acesteia în acte de terorism și că a susținut în mod activ lupta armată a acestei organizații nu constituie în mod automat un motiv întemeiat pentru a considera că această persoană a comis „o infracțiune gravă de drept comun” sau „acte contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite”;**

- **constatarea, într-un astfel de context, a existenței unor motive întemeiate pentru a considera că o persoană a comis o astfel de infracțiune sau s-a făcut vinovată de astfel de acte este condiționată de efectuarea unei aprecieri de la caz la caz a faptelor specifice pentru a se stabili dacă actele comise de organizația în cauză îndeplinesc condițiile instituite prin dispozițiile menționate și dacă persoanei în cauză i se poate atribui o răspundere individuală în ceea ce privește săvârșirea acestor acte, ținând seama de nivelul probatoriu impus de articolul 12 alineatul (2) menționat.**

- 2) Excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din Directiva 2004/83 nu presupune ca persoana în cauză să reprezinte un pericol actual pentru statul membru de primire.**

- 3) Excluderea de la recunoașterea statutului de refugiat în conformitate cu articolul 12 alineatul (2) literele (b) sau (c) din Directiva 2004/83 nu presupune o examinare a proporționalității în raport cu cazul în speță.**

- 4) Articolul 3 din Directiva 2004/83 trebuie interpretat în sensul că statele membre pot să recunoască un drept de azil în temeiul dreptului lor național unei persoane care este exclusă de la recunoașterea statutului de refugiat potrivit articolului 12 alineatul (2) din această directivă, cu condiția ca acest alt tip de protecție să nu prezinte un risc de confuzie cu statutul de refugiat în sensul acesteia din urmă.**

Semnături